

Meedia ka kommunikatsioon

„Põlvkondade toimevõimekus ja suhted digitaliseerivas keskkonnas“ – teema on seotud CHANSE'i rahastusmeetme projektiga „Pereelu platvormiseerumine: digitaalsed muutused perekondade igapäevaelus eri põlvkondade lõikes“ (2022-2025; vastutav täitja prof Veronika Kalmus) ja selle raames on võimalik uurida, kuidas kolmest eri põlvkonnast pereliikmed – vanavanemad, vanemad ja lapsed – veebiplatvorme kasutavad ning kuidas see mõjutab nende igapäevaelu, suhtlust, kogemusi ja suhteid (Eesti, Norra, Suurbritannia, Rumeenia ja Hispaania / Kataloonia peredega tehtavate intervjuude andmete põhjal).

Võimalikud juhendajad: dr Signe Opermann, professor Veronika Kalmus, professor Andra Siibak

„Lapsevanemate kasvatusväärtused meediastuvas ühiskonnas“ – teema on seotud ETAgri rühmagrandiga PRG1761 „Kuidas Covid-19 piirangutega kaasnenud muutused koduses digi- ja keelekeskkonnas mõjutavad lapse arengut ja heaolu“ (2023-2027; vastutav täitja prof Tiia Tulviste) ja selle raames on võimalik uurida seoseid laste ekraaniseadmete kasutamise, selle vanemliku vahendamise ning vanemate kasvatusväärtuste ja -hoiakute vahel (küsimustike andmete põhjal).

Võimalikud juhendajad: professor Veronika Kalmus, professor Tiia Tulviste

„Tehisintellekt rahvaraamatukogudes“

Tehisintellekti tulek on tekitanud erinevatel ametialadel küsimusi töökoha säilimise kohta tulevikus, erandiks ei ole siinkohal ka teadmustöötajad, sh raamatukoguhoidjad. Eestiski on teada erinevaid tehisintellekti arendamise juhtumeid: nt Eesti Rahvusraamatukogus on välja töötamisel märksõnastamiseks kasutatav kratt Marta, arendamisel on Byrokrat, mis võimaldaks ka raamatukogude veebilehtedel pakkuda kasutajaga automatiseeritult suhtlemist. Siin doktoritöös olekski plaanis uurida, mida tähendab tehisaru kasutuselevõtt raamatukogudele, veel täpsemalt rahvaraamatukogudele, ning raamatukoguhoidja elukutsele. Doktoritöö ei ole seotud ühegi projektiga, kuid teemal on rahvusvaheliselt koostöö tegemise mõttes potentsiaali.

Juhendaja: dr Krista Lepik

„AI tehnoloogiad ja jälgimisühiskonna ilmingud“

Teemat oodatakse lahkama kriitiliste andmeuuringute ja jälgimisuuringute perspektiivist. Eriti oodatud on kandidaadid, keda huvitab AI tehnoloogiate kasutamine haridussektoris. Teema on seotud mitme taotluse faasis oleva projektitaotlusega.

Juhendajad: professor Andra Siibak ja dr Kristjan Kikerpill

AI kasutamine töökeskkonnas

Teemat oodatakse lahkama kriitiliste andmeuuringute ja -tehnoloogiauuringute perspektiivist. Võimalik on keskenduda ühele konkreetsele sektorile. Mõned võimalikud uurimismeetodid: meediatekstide analüüs, intervjuud/fookusgrupid; etnograafia. Täpsem uurimisfookus ning -eesmärgid sõnastatakse koostöös juhendajaga.

Juhendaja: professor Andra Siibak

Personaalne riik

Teemat oodatakse lahkama kriitiliste andmeuuringute ja jälgimisuuringute perspektiivist. Mõned võimalikud uurimismeetodid: dokumendianalüüs, meediatekstide analüüs, intervjuud/fookusgrupid; etnograafia. Täpsem uurimisfookus ning -eesmärgid sõnastatakse koostöös juhendajaga.

Juhendaja: professor Andra Siibak

- 1) „Ida-Viru sotsiaal-majanduslike muutuste seiremetoodika väljatöötamine“**
- 2) „Ida-Viru piirkondliku identiteedi (ümber)kujunemine sotsiaal-majadusliku siirde kontekstis“**
- 3) „Ida-Viru elanike toimestrateegiad sotsiaal-majadusliku siirde kontekstis“**

Kõik need kolm teemat on uurimisprojekti „Ida-Viru elanike sotsiaalmajanduslik heaolu ning tööjõu seire“ raames. Projekt kuulub Ida Viru ettevõtluse teadusmahukuse suurendamise toetuse: „Teadusvõimekuse pakkumise arendamine Ida-Virumaal TA võrgustiku loomiseks“ Fookusteema 4 „Ida-Viru siirdeprotsesside seire ja analüüs“ koosseisu. Uuringu eesmärk on selgitada, missugune on Ida-Viru tööjõu vajadus ja -pakkumine muutuvates tingimustes, millised on Ida-Viru elanike (ümber)õppe-valmidus, rändekavatsused, ettevõtlikkus, paigakiindumus, suhtumine piirkonna eri arenguteedesse ning siirdeprotsessi olulisematesse sekkumismeetmetesse? Kasutatavad meetodid hõlmavad nii kvalitatiiv- kui kvantitatiivuuringuid. Kuna tegemist on &A projektiga, täpsustuvad teemad teostuse käigus.

Võimalikud juhendajad: professor Triin Vihalemm, kaasprofessor Margit Keller

Tartu Ülikooli riski ja kerksuse uurimisrühma doktoritöö teemad

„Ennetav innovatsioon katastroofiriski vähendamisel“

Uurimisprojekt keskendub hädaolukordade ja haavatavuste prognoosimisele, kasutades tuleviku-uuringute ja andmeteaduse metoodikaid, et ennetada ja valmistuda tulevikukriisideks. Projekt selgitab tuleviku-uuringute tehnikate kasutamise kogemusi tuleviku kriisistsenaariumide koostamisel ning ühiskonna haavatavuse ennustamisel Euroopas. Projektis katsetatakse prognoosimeetodeid, et ennustada esilekerkivaid ohustsenaariume ja haavatavuse tegureid pikaajalises perspektiivis. Projektis testib võimalusi prognoosida haavatavust kasutades modelleerimistehnikaid integreeritud riiklike registrite ja andmestike pealt.

Võimalikud juhendajad: kaasprofessor Kati Orru, kaasprofessor Mihkel Solvak, kaasprofessor Sten Hansson

„Kommunikatsiooniga seotud haavatavuse tegurid ja nende leevendamine kriisihalduses”

Hädaolukorrad nagu COVID-19 pandeemia, 2021. aasta Euroopat laastanud üleujutused või Venemaa sõjaagressioonist Ukrainas ajendatud pagulaskriis on tekitanud vajaduse hoolikalt kaaluda kommunikatsiooniga seotud haavatavuse mehhanisme kriisides (Hansson et al., 2020). Uurimisprojekt keskendub individuaalsetele, sotsiaalsetele-struktuurilistele ja oluspetsiifilistele teguritele, mis on erinevates hädaolukordades takistanud teabele juurdepääsu, teabe mõistmist või sellele reageerimist. Lisaks uuritakse projektis, kuidas kriisihaldusasutused on oma strateegiaid ja praktikaid parandanud, et tagada juurdepääs riski- ja kriisiteabele, teabe arusaadavus (sealhulgas aidates ära tunda väärinfot) või kasutades muid strateegiaid kommunikatsioonitõrgete ületamiseks.

Võimalikud juhendajad: kaasprofessor Sten Hansson ja kaasprofessor Kati Orru

„Kaasamine hädaolukordade riski vähendamiseks“

Katastroofiohu tõhusaks vähendamiseks on olulised head suhted ja partnerlus kogukondade ja kriisihaldusasutuste vahel, et tuvastada haavatavuse allikad ja määratleda selle leevendamise strateegiaid (ÜRO, 2015). Ülevaade kogukonnaliikmete kaasamisest kriisidele reageerimisse Euroopas toob esile, et reeglid ja ressursid, sealhulgas suutlikkus luua kontakt entusiastlike abistajatega ning nende väljaõpe hõlbustavad abi mõtestatud kaasamist (Nahkur et al., 2022). Hiljutised kriisid näitavad aga ühiskonna polariseerumist seoses valmisolekuga aidata kaasa kriiside lahendamisele. See projekt uurib kriisidest saadud õppetunde inimeste kaasamisel riskide ennetamiseks, nende maandamiseks või kriisidele reageerimisse. Lisaks kaardistab see tehnikaid ja juhiseid, mida ametiasutused ja kogukonnajuhid kasutavad inimeste ja kogukondade kaasamiseks, paremini valmis olla hädaolukordadeks Eestis ja Euroopas.

Võimalikud juhendajad: kaasprofessor Kati Orru ja dr Oliver Nahkur

„Sotsiaalhoolekande roll kriisihalduses“

Kriisi süvenedes võib mõjutatud inimeste arv olla märkimisväärne ja inimeste heaolu, tervislik seisund ja igapäevane toimetulek võib olla oluliselt häiritud. Sellistes olukordades eeldatakse, et sotsiaalkaitseasutused tagavad tavateenuste kättesaadavuse, aga toetavad ka neid inimesi, kes on kriiside ajal haavatavasse olukorda sattunud (Orru et al., 2022). Praktikas tegutsevad sotsiaalkaitse töötajad päästeasutuste konsultantidena, kuid nende oskused ja teadmised haavatavas olukorras inimeste vajaduste ja eluolu kohta võimaldaksid neil olla tõhusateks partneriteks kriisihalduse eri faasides (Hay & Pascoe, 2021). Sotsiaalkaitse roll riskide maandamisel, valmisoleku suurendamisel või reageerimisel ja taastumisel on sageli ebaselge. See projekt keskendub nii sotsiaalkaitse õiguslikule alusele kui ka praktilisele

korraldusele potentsiaalselt haavatavate isikute väljaselgitamisel ning nende valmisoleku ja reageerimisvõimekuse tõstmisel Eestis ja Euroopas.

Võimalikud juhendajad: kaasprofessor Kati Orru ja dr Marco Krüger, Tübingeni Ülikool

Kasutatud kirjandus

Hansson, S., Orru, K., Siibak, A., Bäck, A., Krüger, M., Gabel, F., & Morsut, C. (2020). Communication-related vulnerability to disasters: A heuristic framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 51, 101931. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101931>

Hay, K., & Pascoe, K. M. (2021). Social Workers and Disaster Management: An Aotearoa New Zealand Perspective. *The British Journal of Social Work*, 51(5), 1531–1550. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab127>

Nahkur, O., Orru, K., Hansson, S., Jukarainen, P., Myllylä, M., Krüger, M., Max, M., Savadori, L., Nævestad, T.-O., Frislid Meyer, S., Schieffellers, A., Olson, A., Lovasz, G., & Rhinard, M. (2022). The engagement of informal volunteers in disaster management in Europe. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 83, 103413. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103413>

Orru, K., Hansson, S., Gabel, F., Tammpuu, P., Krüger, M., Savadori, L., Meyer, S. F., Torpan, S., Jukarainen, P., Schieffellers, A., Lovasz, G., & Rhinard, M. (2022). Approaches to ‘vulnerability’ in eight European disaster management systems. *Disasters*, 46(3), 742–767. <https://doi.org/10.1111/disa.12481>

United Nations. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015—2030*. United Nations.

INGLISE KEELES

“Generations’ agency and relationships in the digitalising environment” – the topic is related to the CHANSE project “Platforming families – tracing digital transformations in everyday life across generations“ (2022-2025; Principal Investigator Prof Veronika Kalmus) and allows studying how three generations of family members (grandparents, parents and children) use digital platforms, and how this influences their everyday life, communication, experiences and relationships (based on interviews to be conducted with families in Estonia, Norway, UK, Romania and Spain / Catalonia).

Potential supervisors: Dr Signe Opermann, Professor Veronika Kalmus, Professor Andra Siibak

“Parents’ socialisation values in the mediatising society” – the topic is related to the Estonian Research Council project PRG1761 “How do changes in the digital and language environment at home during COVID-19 lockdown affect child development and wellbeing?” (2023-2027; Principal Investigator Prof Tiia Tulviste) and allows studying relations between children’s usage of screen media and its parental mediation on the one hand, and parents’

socialisation values and attitudes, on the other (based on questionnaire data).

Potential supervisors: Professor Veronika Kalmus, Professor Tiia Tulviste

„Artificial Intelligence in Public Libraries“

The coming of artificial intelligence has risen the question of keeping a job in several professions, the knowledge workers, including librarians are not an exception here. In Estonia, we have several cases of developing the artificial intelligence in libraries: the Estonian National Library is developing a tool named Marta for indexing published materials, on the state level, Byrokrat is also being developed in order to provide automated interaction with library users on the libraries' web pages. In this doctoral thesis the main question is to study what does using the artificial intelligence in libraries, or in public libraries in particular mean for this field and for the profession of librarians. The doctoral thesis is not currently related to any research project, but the topic has potential in terms of international collaboration.

Supervisor: Dr Krista Lepik

“AI technologies and manifestations of surveillance society”

The candidates are expected to explore the topic from the critical data studies and surveillance studies perspectives. Candidates who are interested in exploring the topic in the context of education sector (higher education institutions, secondary schools) are in particularly welcome. The proposed topic is connected to several research proposals that have been submitted or waiting to be submitted for funding.

Potential supervisors: Professor Andra Siibak and Dr Kristjan Kikerpill

PhD topics by Risk and Resilience research group

“Anticipatory innovation in disaster risk reduction”

This research project explores foresight techniques and data science methodologies to anticipate and prepare for emerging risks stemming from the complex nature of modern disasters. The project focuses on the experiences of using foresight techniques in predicting societal vulnerabilities to guide adaptive, preventive, or preparedness actions across Europe. It applies foresight techniques to predict emerging hazard scenarios and factors of vulnerability. The project explores the possibilities of predicting disaster vulnerabilities based on emerging hazard scenarios and applying merged state databases to model vulnerabilities.

Potential supervisors: Associate Professor Kati Orru, Associate Professor Mihkel Solvak, Associate Professor Sten Hansson

“Communication-related factors of vulnerability and their mitigation in crisis management”

Recent major crises such as the COVID-19 pandemic, the 2021 floods that ravaged Europe, and the refugee crisis spurred by the Russian war aggression in Ukraine, have triggered the need to carefully consider the communication-related mechanisms of vulnerability in crises (Hansson et al., 2020). This research project focuses on the individual, social-structural, and situational factors that have impeded access, understanding or response to information in various emerging crises. Furthermore, the project explores how the crisis management authorities have reconsidered or revised their strategies and practices in order to improve accessibility to risk and crisis information, understandability of the provided information (including helping to recognise false information), or strategies to overcome the barriers to acting adequately upon information about hazards, e.g. by building trust in official information sources.

Potential supervisors: Associate Professor Sten Hansson, Associate Professor Kati Orru

“Inclusion gap in disaster risk reduction and strategies for filling the gap”

For effective disaster risk reduction, collaborative partnerships between the communities and authorities need to be established already when identifying the sources of vulnerability and defining its mitigation strategies (United Nations, 2015). Overview of the practices of engaging members of community in crisis response in Europe highlights how the rules and resources, including capacities to connect with these enthusiastic helpers, as well as training facilitate their meaningful mobilising (Nahkur et al., 2022). However, recent crises demonstrate the societal polarisation in terms of willingness to contribute to crisis resolution and resignation from joint efforts to better anticipate, mitigate risks or respond to crises. This project will explore the lessons learned from past crises in terms of including individuals in crisis response. Furthermore, it maps the techniques (and guidelines) used by formal actors and community leaders in engaging and empowering citizens and their communities to collaborate and to act by themselves in preparation for or during disasters.

Potential supervisors: Associate Professor Kati Orru, Associate Professor Oliver Nahkur

“Approaches to handling social vulnerabilities to crises: the role of social care”

In the escalated crisis the number of people affected can be significant and their well-being, health status, and daily coping are greatly disturbed. In such situations, it is expected that social protection authorities ensure the availability of regular services, but also provide support to those people that have fallen into the vulnerable situation during crises (Orru et al., 2022). In practice, care workers are acting as consultants to rescue and recovery agencies, yet their skills and expertise in their client’s needs and life circumstances could make them effective partners in risk mitigation, preparedness, response as well as recovery phases of disaster management (Hay & Pascoe, 2021). The role of social protection in mitigating risks, in building preparedness or in response and recovery is often unclear. This project focuses on the legal basis as well as the practical organisation of social protection in terms of identifying potentially vulnerable individuals, and building their preparedness as well as response capacities.

Potential supervisors: Associate Professor Kati Orru, dr Marco Krüger (University of Tübingen)

References

Hansson, S., Orru, K., Siibak, A., Bäck, A., Krüger, M., Gabel, F., & Morsut, C. (2020). Communication-related vulnerability to disasters: A heuristic framework. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *51*, 101931. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101931>

Hay, K., & Pascoe, K. M. (2021). Social Workers and Disaster Management: An Aotearoa New Zealand Perspective. *The British Journal of Social Work*, *51*(5), 1531–1550. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcab127>

Nahkur, O., Orru, K., Hansson, S., Jukarainen, P., Myllylä, M., Krüger, M., Max, M., Savadori, L., Nævestad, T.-O., Frislid Meyer, S., Schiefflers, A., Olson, A., Lovasz, G., & Rhinard, M. (2022). The engagement of informal volunteers in disaster management in Europe. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *83*, 103413. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103413>

Orru, K., Hansson, S., Gabel, F., Tammpuu, P., Krüger, M., Savadori, L., Meyer, S. F., Torpan, S., Jukarainen, P., Schiefflers, A., Lovasz, G., & Rhinard, M. (2022). Approaches to ‘vulnerability’ in eight European disaster management systems. *Disasters*, *46*(3), 742–767. <https://doi.org/10.1111/disa.12481>

United Nations. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015—2030*. United Nations.